

Beslutningsforslag nr. B 13

Folketinget 2012-13

Fremsat den 23. oktober 2012 af Alex Ahrendtsen (DF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Søren Espersen (DF), Pia Kjærsgaard (DF), Morten Marinus (DF), Karin Nødgaard (DF) og Peter Skaarup (DF)

Forslag til folketingsbeslutning om forberedelse af en dansk sproglov

Folketinget pålægger regeringen at forberede et forslag til en dansk sproglov. Formålet er at sikre en sammenhængende dansk sprogkurs, der bidrager til at styrke og udvikle det danske sprog som et helt og samfundsbærende sprog.

Loven skal modvirke, at det danske sprog lider tab af overherredømme. Gennem loven skal det sikres, at det danske sprog bruges i flest mulige sammenhænge og ikke viger

for engelsk m.v. inden for forskning og alle former for uddannelse fra 0. klasse til ph.d.-niveau og i erhvervslivet og den offentlige forvaltning. Der kan ved udformningen af lovgivningen skeles til Dansk Sprognævns »Dansk sprogs status 2012«.

Det pålægges regeringen at fremsætte lovforslag inden udgangen af folketingsåret 2012-13.

Bemærkninger til forslaget

Indledende bemærkninger

Folkeskoleelever undervises på engelsk, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) vil neddrøse brugen af dansk, erhvervsvirksomheder går over til engelsk, flere og flere universitetsuddannelser udbydes på engelsk, og dagligdags sproget erstattes i stigende grad af engelske udtryk. Dette er status i år 2012.

Danmark er et lille land og et lille sprogområde. Det danske sprog er derfor hele tiden presset af fremmede sprog, der tales af stadig flere og benyttes i mellemfolkelige sammenhænge. I øjeblikket er det primært engelsk. Det viser sig på alle områder. Ingen kan i dag læse danske aviser og blade eller se dansk fjernsyn uden at møde engelske ord og udtryk. Selv angelsaksisk sætningsopbygning vinder indpas i det danske sprog. Enhver kan inden for sit arbejds- og fagområde iagttage, hvordan dansk er under et vedvarende pres.

Det danske sprog i offentlig sammenhæng

I offentlig sammenhæng har lovgiverne mulighed for at sætte grænser og stille krav. Det vil være en helt selvfølgelig opgave i forbindelse med en dansk sproglov. Et hovedformål hermed vil være at sikre det danske sprogs fremtid som et helt og sammenhængende sprog.

Når Ministeriet for Børn og Undervisning giver tilladelse til forsøgsordninger med undervisning i regning og biologi på engelsk som på Købmagergade Skole i Fredericia, understøtter det en udvikling, der undergraver det danske sprog. Når opslag til stillinger på højere danske læreanstalter ikke er på dansk, men kun på engelsk, kan loven gå ind og ændre på tilstanden. Når dansk sprog på de videregående uddannelser viger for engelsk, så man skal være hjemmevant på engelsk for at kunne tage en afsluttende dansk eksamen, kan loven gå ind og kræve det danske sprog genindsat på sin naturlige plads. Når Handelshøjskolen i København uden nogen reel drøftelse med omverdenen ændrer sit navn til »CBS Copenhagen Business School«, og når Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (nu Det Natur- og Biovidenskabelige Faktuelt – SCIENCE) offentliggør en strategi for internationalisering, hvor en af målsætningerne lyder således: »Inden år 2010 skal engelsk være det primære undervisningssprog for alle kandidatuddannelser, hvor det er relevant« (Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 2000: 8) – så kan en sproglov ændre på dette og kræve anvendelse af det danske sprog.

At det er på høje tid, Folketinget griber ind, fortæller følgende: »Flere end 25 % af alle masteruddannelser bliver udbudt på engelsk, op til 25 % på humaniora, over 25 % på samfundsfag og mere end 50 % på naturvidenskab. Ser man på udviklingen i Danmark i europæisk perspektiv, ligger Danmark på en 2. plads med hensyn til mængden af udbud af engelsksprogede uddannelser på kandidatniveau. Holland ligger på førstepladsen (ELM 2).« (Dansk Sprognævn: Dansk sprogs status 2012, side 10).

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) er endda gået så vidt som til at anbefale, »at brugen af dansk begrænses så meget som muligt. Brugen af dansk kan give de danske studerende en fordel i forhold til de internationale studerende, og dermed skaber man ikke lige muligheder for de studerende«. (Danmarks Evalueringsinstitut: Engelsksproget undervisning på danske kandidatuddannelser, side 45).

Alternativet til klart udformede sprogkrav vil være, at dansk gradvis hører op med at være et sprog, der er brugbart i videnskabelig sammenhæng og til videnskabelige formål. Det danske sprog visner på universiteter, uddannelsesanstalter, ungdomsuddannelser og grundskoler. Hvor der ikke er brug, vil der i længden ikke være liv. Efter forslagsstillernes mening er det uheldigt, at der med statsstøtte laves film i Danmark med kun engelsk tale. I danske film skal der tales dansk – hvilket naturligvis ikke forhindrer, at der også kan fremstilles engelsksprogede udgaver.

Interessen for en sprogpolitik

Der har ved forskellige lejligheder fra mange sider været udtrykt ønske om en styrkelse af det danske sprog gennem en egentlig sprogpolitisk indsats. Folketinget gennemførte den 20. marts 2003 en sprogpolitisk debat (Folketingsåret 2002-03, forespørgsel nr. F 35), der tog afsæt i ønsket om at styrke og udvikle det danske sprog, så det i fremtiden kan bevare sin kulturbærende opgave. I den tidligere regerings (Kulturministeriets) sprogpolitiske redegørelse, som blev forhandlet den 23. januar 2004 (Folketingsåret 2003-04, redegørelse nr. R 8) var for første gang forsøgt udformet en klart erklæret dansk sprogpolitik, der betoner, at »dansk også i fremtiden skal være et komplet og samfunds bærende sprog, som kan bruges til at udtrykke tanker og idéer om alle sider af tilværelsen«.

Et nøgleord i redegørelsen er parallelsprogligheden, der betoner behovet for en strategi, hvor dansk skal styrkes, uden at det går ud over engelsk eller andre relevante fremmedsprog. I 2009 blev der bevilget 1 mio. kr. i 3 år til at iværksætte en sprogkampagne, der skal højne danskernes sprogglæde. I 2009 besluttede Folketinget, at regeringen hvert andet år udarbejder et sprogbarometer om udviklingen i undervisningssproget på universiteterne og sammenhængen med arbejdsmarkedet. Desuden blev det samme år besluttet at undersøge fordele og ulemper ved et dansk terminologicerter, der kan understøtte udviklingen af fagsprog og sikre videndeling indbyrdes mellem forskningssteder og det omgivende samfund.

Mange offentlige og private virksomheder har i de senere år lavet sprogpolitiske tiltag, og arbejdet i Dansk Sprognævn og nævnets forskellige tiltag og udspil følges med stor opmærksomhed overalt.

I en redegørelse i 2004 til Folketinget fra Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling om »Styrket internationalisering af uddannelserne« fremgik det, at den tidligere regering ville »sætte fokus på øget brug af engelsk som undervisningssprog i de videregående

ende uddannelser« (Folketingsåret 2003-04, redegørelse nr. R 14 side 12). Det Radikale Venstre fremlagde i 2002 et sprogpolitisk udspil: »Politik for det danske sprog«, der ville styrke dansk, bl.a. ved initiativer mod truende tab af overherredømme, for kun fire år senere – i august 2006 – at gå den modsatte vej med et forslag om, at alle danskere skal have både dansk og engelsk som modersmål (»OverskudsDanmark – en global strategi for det kreative Danmark«).

Efter Dansk Folkepartis mening er det afgørende, at der udformes en lovfæstet sprogpolitik. En egentlig lovgivning vedtaget af Folketinget har større vægt end en række målsætninger, der formuleres af regeringen. Loven skal forpligte offentlige institutioner over for det danske sprog og skal modvirke tab af overherredømme, som Dansk Sprognævn og flere sprogforskere advarer imod. Loven skal bidrage til, at det danske sprog bruges og ikke viger for engelsk inden for forskning og højere uddannelse, på ungdomsuddannelser og grundskoler og i erhvervslivet og den offentlige forvaltning. Det vil være naturligt, at loven også fastslår danskundervisningens helt afgørende betydning i folkeskolen, og at der i sammenhæng hermed lægges op til en forstærket indsats i danskundervisningen alle steder.

I bilag 1 til beslutningsforslaget er optrykt en række punkter, der kan indgå i udformningen af en dansk sproglov. Der er tale om punkter, som hver for sig berører vigtige områder af sproget her i landet, og det bør overvejes, hvordan disse punkter bedst indpasses i en kommende lovgivning.

I bilag 2 findes Sprognævnets seneste anbefalinger (2012) til en styrkelse af det danske sprog.

Afsluttende bemærkninger

Det er ikke meningen med dette forslag, at vi her i landet skal afskære os fra udlandet og lukke os inde i vort eget sprogområde. Det drejer sig om at sikre det danske sprogs fremtid. Forudsætningen for det mellemfolkelige er som bekendt det folkelige. Danskere har altid søgt ud over Danmarks grænser for at blive dygtigere, klogere og mere vidende. Men de gjorde det som hjemmehørende i et land, hvor modersmålet var det samlende og bærende, og det var på den måde, at deres uddannelse og arbejde fik integritet og dybde.

Skriftlig fremsættelse

Alex Ahrendtsen (DF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om forberedelse af en dansk sproglov.

(Beslutningsforslag nr. B 00)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.

Forslag til principper, der kan indarbejdes i dansk sprogpolitik

Dansk er eneste officielle og offentlige sprog i Danmark. Heraf følger:

I. Hovedregel om offentligt sprog i Danmark

Al offentlig tjeneste og styrelse i Danmark skal foregå på dansk.

II. Andre sprogs plads i forhold til dansk

Offentligt tilskud til oversættelse til fremmedsprog, der tilsigtes benyttet indenlandsk over for danske statsborgere i foldere, radio og fjernsyn, til skiltning og på internet, bortfalder.

Ud over dansk kan offentlig dansk tjeneste og administration ganske vist undtagelsesvis tillige betjene sig af en række andre sprog, f.eks. til nødtørftig underretning af udlændinge på gennemrejse. Først og fremmest gælder undtagelsen begrænset tolkningsbistand til asylansøgere, der endnu ikke har modtaget dansk opholdstilladelse. Efter opnåelse af dansk opholdstilladelse må muligheden for gratis tolkningsbistand ophøre, ud over hvad efterforskning iværksat af politiet eventuelt måtte nødvendiggøre. Udsagn på fremmedsprog i disse forbindelser skal altid ledsages af dansk oversættelse.

Fremmedsprog vil kunne erstatte dansk i bl.a. disse tilfælde:

- a) Fremmedsprog kan naturligvis anvendes ved undervisning og prøve i fremmedsprog, desuden undtagelsesvis ved foredrag og konferencer med udenlandske paneldeltagere, der ikke kan forventes at forstå dansk. Derimod bør væsentlige samtaler, forhandlinger og korrespondance på f.eks. et universitet eller andre danske uddannelsessteder foregå på dansk. Ønsket materiale på fremmedsprog til formål ud over undervisning og prøve deri må betales særskilt af enten forskningsrådene (til muliggørelse af formidling i udlandet) eller sponsorer udefra.
- b) Ved deltagelse i mellemfolkeligt samarbejde med udspring og hjemsted i Danmark, herunder mellemfolkeligt sammensatte bedømmelsesudvalg til offentlige stillinger, kan de to øvrige nordiske hovedsprog, norsk og svensk, (undertiden) fuldgældigt erstatte dansk, således at sideløbende dansk oversættelse ikke er påkrævet.
- c) Ved deltagelse i overnationalt samarbejde uden for Danmark især i henholdsvis EU, NATO og FN, følges de der gældende sprogeregler. I øvrig diplomatisk henseende bruges de sprog, der i øvrigt skønnes at tjene Danmarks interesser bedst ved den givne lejlighed. Alle væsentlige traktater skal det offentlige under alle omstændigheder lade oversætte til dansk. Oversættelse af mindre væsentlige dele kan overlades til privat foretagsomhed og virkestrang.

III. Navngivning

Alle offentlige institutioner i Danmark skal bære dansk navn.

Det gælder også selvejende eller private institutioner, som det offentlige yder hel eller delvis støtte til.

Undtaget fra reglen er institutioner, der som mindre del af deres betegnelse bærer vigtige udenlandske personnavne såsom »John F. Kennedy Instituttet.«

Eventuelle komplette oversættelser af navnet skal være sekundære, hvilket indebærer mindre skrift på såvel bygninger som brevpapir: højst halvt så stor skrift. Ved eventuelle oversættelser af navnet, oversættes samtidig til engelsk, tysk og fransk, altså ikke til engelsk alene.

Hjemmesider, der tilhører offentlige danske institutioner, skal i første række være affattet på dansk.

IV. Arbejdsmarked

Alle ansættelsesaftaler mellem arbejdsgivere og lønmodtagere skal affattes på dansk. Lønmodtagere har ret til at forlange, at faglige forhandlinger med arbejdsgiveren sker på dansk. Alle offentlige stillinger i Danmark betalt af det offentlige skal opslås på dansk, altså også alle stillinger i diplomatiet.

V. Filmstøtte

Offentlig dansk filmstøtte skal udelukkende gå til film, der er dansksprogede, herunder regnes bl.a. sprogene færøsk og grønlandsk, som ligeledes udgør officielle sprog inden for det danske rige, i anden række nordisksprogede. Der ydes ikke støtte til film, der fortrinsvis udtrykker sig på andre sprog. De må klare sig på markedsvilkår.

VI. Elektroniske medier og markedsføring

Punktafgift på fremmedsprogede reklamer i såvel radioen som andre delvis eller helt kommercielt finansierede fjernsynskanaler, der sender til og fra Danmark. Fremmedsprogede sætninger og slagord alene må tillige udløse punktafgift. Al markedsføring på andet end dansk udløser punktafgifter.

For Danmarks Radio og for begge fjernsynsstationer i offentlig dansk tjeneste (DR og TV 2) må sprogkravene tydeliggøres og skærpes:

- a) Alle programmer i radio og tv skal bære danske titler, hvilket indebærer oversættelse af udenlandske udsendelsers og films titler samt oversættelse ved forsyning med undertekster eller simultantolkning.
- b) Der skal sættes grænser for andelen af udenlandske produktioner inden for hovedområderne nyheds-, kultur-, underholdnings-, børne- og ungdomsudsendelser. Heraf igen en øvre grænse for andelen af engelsksprogede programmer, f.eks. 2/3 inden for hver kategori.
- c) Medarbejderne skal løbende gennemgå danskkurser med vægt på sproghistorie, stillejer og udtale. Afvigelse fra dansk sprog og tale og god sprogsik skal forhindres og umiddelbart påtales.

VII. Sprogteknologiske tiltag

Der satses fuldt og helt på udvikling af dansk sprogteknologi i form af erhvervsstøtteordninger og øremærkede midler til sprogteknologisk forskning og infrastruktur.

VIII. Sprogtermbank

Offentligheden skal have adgang til en national flersproget termbank, hvilket var en af de vigtige anbefalinger i »Sprog til tiden« fra 2008. Det vil gøre det lettere at undervise og formidle på dansk, så det helt undgås at udbyde uddannelser på engelsk for danske studerende.

IX. Dansk Sprognævn

Dansk Sprognævn bør have en langt mere fremskudt plads i sprogpoltiske beslutninger som udviklingen af holdbare og hurtige beslutninger vedrørende sproglige nydannelser. Dansk Sprognævn bør dog have som mål at sætte en sproglig norm for godt og rigtigt dansk i overensstemmelse med grammatik og sætningsbygning og ikke alene beskrive sprogudviklingen.

Dansk Sprognævns anbefalinger, juni 2012

Sprognævnet har i dette notat givet et overblik over udviklingen siden den seneste sprograpport, *Sprog til tiden*, fra 2008. Vi har valgt at fremhæve de områder som vi mener, har størst betydning for planlægningen af dansk sprogs status, korpus og tilegnelse. Nævnets største bekymring på disse områder er fremtiden for dansk fagsprog. Vi anbefaler:

Generelt

- At lovgivning og strategiske tiltag der involverer sproglige forhold, samordnes så de ikke modarbejder hinanden.
- At der regelmæssigt følges op på dansk sprogs status, fx ved at en statusrapport forelægges regeringen og/eller Folketinget med passende intervaller.
- At dansk fagsprog styrkes, fx ved at der oprettes en flersproglig termbank hvor fagudtryk på dansk og fremmedsprog samt deres definitioner registreres og gøres tilgængelige for alle. Undervisere på alle niveauer skal gøres fortrolige med indholdet i termbanken således at de kan inddrage den og bidrage til den som en naturlig del af undervisningen, ligesom den skal kunne anvendes af lægfolk og fagfolk i fx den offentlige forvaltning, i erhvervslivet og i EU's sprog tjenester.

Vedr. dansk som undervisningssprog i grundskolen og ungdomsuddannelserne

- At man i sine bestræbelser på at styrke elevernes færdigheder i engelsk er meget opmærksom på at undervisningen i dansk som modersmål ikke svækkes, og at de andre fags betydning for elevernes evne til at udtrykke sig på dansk ikke undervurderes.
- At der udarbejdes en strategi for styrkelsen af dansk bl.a. med henblik på udviklingen af dansk fagsprog fra 0. klasse til ph.d.-niveau samtidig med en fremtidig strategi for fremmedsprog.

Vedr. dansk som undervisningssprog på de videregående uddannelser

- At især universiteterne fremover gør specifikt rede for hvordan man sikrer udviklingen af det danske fagsprog på de enkelte uddannelser.
- At der sikres relevante publiceringskanaler til formidling af forskningsresultater på dansk på højt niveau.

Vedr. dansk i forhold til undervisningen i andre sprog

- At det undersøges om man kan styrke nabosprogsforståelsen og fremmedsprogsundervisningen ved at inddrage norsk og svensk som optakt til fremmedsprogsundervisningen.

Vedr. dansk i EU

- At der gøres en særlig indsats for at bruge dansk i EU hvor det er muligt
- At der samarbejdes mere om det fagspecifikke ordforråd, fx i form af fælles adgang til en flersproget termbank også for EU's oversættere. Samarbejdet med EU's sprog tjenester bør styrkes mest muligt da mange nye ord bliver dannet når der oversættes fra de andre EU-sprog.

Vedr. dansk i det offentlige

- At fokus på et korrekt og forståeligt dansk i offentlige institutioner styrkes, fx gennem en målrettet kampagne for godt og klart sprog.
- At der udarbejdes en strategi for flersproglighed for offentlige institutioner.
- At offentlige institutioner støttes i deres arbejde med dansk fagsprog, fx ved at de på lige fod med uddannelsesinstitutionerne får adgang til en national flersproget termbank og får mulighed for at udvikle og dele den offentlige terminologi på deres område.

Vedr. dansk sprogteknologi

- At der satses mere intensivt på udvikling af dansk sprogteknologi, fx i form af erhvervsstøtteordninger og øremærkede midler til sprogteknologisk forskning og infrastruktur.

Forslagsstillernes afsluttende bemærkninger

Hvis der ikke inden længe gennemføres en dansk sprogpolitik, bliver der en pris at betale. Dansk, der endnu indtager en stærk position, vil som følge af fortsatte domænetab være i fare for efterhånden at ophøre med at være et komplet sprog, og det vil ophøre med at udvikle sig i samme takt som før. Endvidere vil der opstå et skel mellem en elite, der forsker og formidler på engelsk, leder sine virksomheder på engelsk og sender sine børn i engelsksprogede skoler, og et stort B-hold, der på grund af begrænsede engelskfærdigheder ikke har disse muligheder. Sprogkløfter kan blive til klassekløfter, og det demokratiske problem, der allerede i dag ligger i, at en stor befolkningsgruppe ikke kan begå sig på engelsk, vil blive forstærket. En sådan udvikling kan dæmpes og i bedste fald undgås ved hjælp af en forpligtende sprogpolitik som den her beskrevne.